

SZÉPHEGYI LÁSZLÓ

A Hungaria Nostra örökös tiszteletbeli elnökének emlékére

Évek óta emlegette, le kellene mondani, majd tiszteletbeli elnökként egy alkalmas új vezetőt támogatva szolgálni tovább a négy évtizede életre hívott mozgalmat. Mindig lebeszéltek erről. Együtt kerestünk, de nem találtunk a feladatra alkalmas, hozzá méltó vállalkozót... Azután ez év tavaszától drámai gyorsasággal alakultak az események: még láthatta az általa kiválasztott új iroda csaknem kész, felújított helyiségeit a Böszörményi út 13–15 sz. ház földszinti üzletsorán, de a végleges, hivatalos ingatlancsere okmányokat már – a kórházban – nem tudta aláírni...

Személyesen először valamikor az 1980-as évek elején találkoztunk az egyik országos városvédő találkozón. (Hódmezővásárhelyen 1976-ban hoztuk létre az ÉTE keretein belül működő városépítő bizottságunkat, abból született meg 1984-ben – központi akaratra – a már hivatalos civil szervezetként bejegyzett Hódmezővásárhelyi Városvédő és Szépítő Egyesület.) Természetesen a televízióból ismerve, már mindenki ismerősének, a városvédők vezetőjének, fiatal apostolának tekintette őt, ösztönzésére sorban alakultak meg a kis és nagy települések város- és faluvédő, sok helyen egyszerűen csak „szépítő” elnevezésű egyesületei. Ismert, hogy a három T jegyében akkor már a harmadik, a „támogatott” kategóriába soroltak bennünket. A Hazafias Népfront szárnyai alatt, általuk támogatva alakítottuk meg 1986. május 28-án a Város-Község Védő és Szépítő Egyesületek Szövetségét. Bár mindenki tudta, hogy *Ráday Mihály* az „alapító atya”, az

elnök a Népfront delegáltja, *S. Hegedűs László* lett, Mihály alelnöki címet kapott. Továbbra is ő maradt a mozgalom lelke, szellemi vezetője. Az elnök, mindannyiunk „Laci bácsija”, mintegy ügyvezetőként gondoskodott a szervezet törvényes működéséről, anyagi biztonságáról. Jóval a rendszerváltás után, 2001-ben vette át Mihály az elnöki posztot. (1991-től a szövetség Város- és Faluvédők Szövetsége (Hungaria Nostra) néven működik. Az Europa Nostra ebben az évben vette fel rendes tagjai sorába.)

Az 1981-ben Szombathelyen tartott első országos találkozót követő V. szarvasi konferencián vállaltuk el a következő, 1986-os megrendezését, amely egyúttal a tavasszal létrehozott Szövetség első országos tanácskozása címmel vonult be a mozgalom történetébe. Háromnapos, emlékezetes rendezvény volt, a város, a megye, a minisztériumok, a központi szakmai szervezetek vezetőivel, munkatársaival közel 100 egyesület mintegy 300 küldöttjével. Egyesületünk a várossal együtt a vendéglátó szerepét töltötte be. *Ráday Mihály* a második napi ünnepi fogadáson számára váratlan, különös felkérést kapott: a rendezvény helyszíne, a háborút követően Béke szállónak elnevezett műemlék épület eredeti nevének visszaadásához kérte fel a városi tanács

elnöke, hogy *Mendele Ferenc* OMF igazgatóval együtt vállalják el a keresztapa szerepet. Természetesen vállalták. Emlékezetes ünneplés követte a bejelentést.

2019-ig, a XXXVIII-ig megszakítás nélkül, évente rendezték meg a Szövetség egyesületei az országos találkozót. Egy kivétellel valamennyit Mihály vezette, ő volt a főszereplő, ő foglalta össze a szekciók ajánlásait, gondoskodott a Szövetség irodáján keresztül azok szétküldéséről a különböző állami szervezetek részére. Bár az Unokáink sem fogják látni című műsorát 30 évi rendszeres adást követően 2010-ben leállították, a találkozón a résztvevők közötti beszélgetések során állandó témaként szerepeltek a bemutatott példák, esettanulmányok. Több generáció nőtt fel a műsorokon, ma már unokáink is emlékeznek „*Rádayra*”, tudják, hogy ez a név egyet jelent épített örökségünk, múltunk megismerésének, megőrzésének, esetenként helyreállításának, ezúton szállításának feladatával, kötelezettségével. Az ő neve élte napjainkban is a negyven éve kiszélesedett mozgalmat. Remélhetően a járványt követően 2022-ben ismét rendezünk országos találkozót és szakmai konferenciát, ezúttal Kiskunhalas lesz a házigazda.

Ráday Mihály, az általa vezetett Szövetség nevéhez fűződik az 1992 óta éven-

ként megrendezett országos városvédő ifjúsági táborok megszervezése, a találkozókhoz hasonlóan más-más település, egyesület közreműködésével, az adott helyszíneken kapott helyreállítási, karbantartási, örökségvédő munkákkal. A táborokban résztvevők amellet, hogy délelőttönként dolgoznak, délutánonként az adott történeti, szűkebb és tágabb környezettel is megismerkednek, kirándulnak, előadásokat hallgatnak. Eddig minden tábor várva várt eseménye volt Elnök úr látogatása, a vele való beszélgetés. Mindenkit megragadott közvetlensége, építészettörténeti, művészettörténeti felkészültsége, kedves humora, közösségteremtő egyénisége.

Az országos táborokba nem lehet egyszerűen jelentkezni, feliratkozni. A Szövetség 1991 óta évenként pályázatot ír ki „Fiatalok az épített és természeti környezet védelméért” címmel, több kategóriában. A legjobb munkákat a Budapesti Történeti Múzeum Vármúzeumában kiállításokon mutatjuk be, a díjazottak jogosultak részt venni a nyári táborokban. Természetesen a kiállítások ötlete, a megnyitók is Ráday Mihály nevéhez kötődnek. Sajnos ebben az évben már csak némán, tisztelettel emlékezhettünk személyére.

Mindenképp említést kell tenni leg-tiszteltebb példaképe, *Podmaniczky Frigyes* báró születésnapjának évenkénti megünnepléséről, a nagy előd nevével jelzett díjról, melyet Mihály kezdeményezésére a Szövetség alapított. A tagegyesületek javaslatait elbíráló Országos Választmány javaslatára évente 10–15 személy (szervezet) részére adományozott díjat általában az országos találkozón, az ünnepi fogadásokon személyesen adta át, mely esemény minden díjazott számára különleges jelentőséggel bír. Nagyon sokan az állami kitüntetésekkel azonos értékűnek tartják... Idén, június 18-án, – egy hónappal halála előtt – megrendülten hallgattuk a *Podmaniczky*-emléktábla előtt, koszorúzáskor elmondott szavait, láttuk, ahogy nagybetegen, minden erejét összeszedve feljön a könyvtár lépcsőin az eseményre, és átadja a 2020. és 2021. évi díjakat. Sohasem felejtí el ezeket a perceket senki, aki ott volt.

A napi elnöki teendők mellett természetesen igyekezett mindenhova elmenni, előadást tartani, részt venni, ahová meghívták. Esemény bőven akadt. Mindenütt számítottak rá, mindenütt kitüntetésnek vették megjelenését. Itthoni és határon túli örökségvédő szervezetnél egyaránt. Az elmúlt húsz évben volt szerencsém vele együtt részt venni a Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlékhely Társaság évenkénti Partiumi Honismereti Konferenciáin. Hihetetlen

szólnom kell Ráday Mihály tevékenységének műemlékvédelmi, örökségvédelmi jelentőségéről. Főleg tévés időszakában (30 év) valóságos társadalmi, közvetítő szerepet töltött be a Hivatal és a műemlékeket féltő polgárok, a felügyelők és a tulajdonosok, önkormányzatok között. Ha Rádaynak írtak, mindenképp a hivatalhoz került panaszuk. Még akkor is, ha nem került másorba ügyük. Munkatársával nem hagyták, hogy elsikkadjon bármely hozzájuk érkezett bejelentés, pa-

népszerűség övezte mindig, idén szeptemberben megrendülten emlékeztünk meg haláláról, személyéről. Bár az egész Partiumot bejártuk, kedvence *Ady* városa, Nagyvárad maradt. Valahány alkalommal Váradra kerültünk, az első alkalommal – *Péter I. Zoltán* helytörténész, író, mérnök barátjával – a Fekete Sas palotához vezetett utunk, aztán a többi belvárosi palotához, kávéházakhoz. Lelkesedett Nagyváradért, ezt a városról Péter I. Zoltánnal készített filmjük is hűen tükrözi. A városról írt cikkeiért, filmjeiért, a városi műemlékek megóvása, helyreállítása érdekében kifejtett tevékenységét elismerve 2018-ban a II. alkalommal megszervezett A Holnaposok irodalmi Fesztivál keretében a megyei RMDSZ ügyvezető elnöksége által alapított Rimánóczy-díjban részesült. A Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlékhely Bizottság Fényes Elek díjat adományozott életműve elismeréséül.

Az egykori műemlékesek (OMF, OMvH, KÖH) nevében mindenképp

nasz. A felügyelőknek sok esetben elég volt megemlíteni, hogy a tv-ből Ráday írt valamely ügyben, megelőzhető volt a hosszas hivatalos eljárás.

Persze országos ügyekben nem mindig vált be e módszer. De számos lakóépület, kúria, kastély, park, emléktábla megmenekülésében meghatározó volt Ráday Mihály közreműködése. Szólni kellene még a különböző szakmai konferenciákon való szerepléséről, kritikus, egyben építő hozzászólásairól, az örökségvédelemmel foglalkozó különböző szakterületeket képviselő kollégákkal való baráti kapcsolatokról, haláláig töretlen népszerűségéről.

A Város- és Faluvédők Szövetsége szeptember 28-i közgyűlésén Ráday Mihály részére az Örökös Tiszteletbeli Elnök címet adományozta. A tisztújító választást követően újjáalakult közgyűlés a Szövetség elnevezését Ráday Mihály Város- és Faluvédő Szövetségre változtatta.

Az általa kijelölt utat követve emlékét tisztelettel megőrizzük.